

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 8 april 2020

Mål nr

Ö 6598-19

PARTER

Klagande

Riksåklagaren
Box 5553
114 85 Stockholm

Motpart

OC

Ombud och offentlig försvarare: Advokat KB

SAKEN

Överlämnande enligt en europeisk arresteringsorder

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts beslut 2019-11-20 i mål Ö 10436-19

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Med ändring av hovrättens beslut beviljar Högsta domstolen överlämnande av OC till Rumänien för straffverkställighet i enlighet med den europeiska arresteringsorder som utfärdats den 19 maj 2015 av Distriktsdomstolen i Bacău (nr 22).

KB ska få ersättning av allmänna medel för biträdet åt OC i Högsta domstolen med 52 866 kr. Av beloppet avser 40 365 kr arbete, 1 928 kr tidsspillan och 10 573 kr mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Riksåklagaren har yrkat att Högsta domstolen ska besluta att OC ska överlämnas till Rumänien för straffverkställighet i enlighet med den europeiska arresteringsordern.

OC har motsatt sig att hovrättens beslut ändras.

SKÄL**Bakgrund**

1. Distriktsdomstolen i Bacău, Rumänien, utfärdade den 19 maj 2015 en europeisk arresteringsorder som avser överlämnande av den rumänske medborgaren OC för verkställighet av ett fängelsestraff. Av arresteringsordern framgår bl.a. att OC den 20 december 2013 dömdes av distriktsdomstolen för narkotikabrott och deltagande i en kriminell organisation till fängelse i fem år. Brotten begicks under andra halvåret 2009 och till den 9 mars 2010. Domen fastställdes den 12 mars 2015 av appellationsdomstolen i Bacău.
2. OC frihetsberövades i Sverige i april 2016 med anledning av den europeiska arresteringsordern. Åklagaren inhämtade ett yttrande från den rumänska kriminalvårdsmyndigheten. I yttrandet angavs att det inte var

möjligt att ange vid vilka fängelser som OC skulle komma att placeras, men det garanterades att han skulle få ett personligt utrymme om mellan två och tre kvadratmeter, inklusive säng och övriga möbler.

3. Solna tingsrätt beslutade i maj 2016 att avslå begäran om överlämnande av OC till Rumänien och han försattes på fri fot. Tingsrätten ansåg att det hade visats påtagliga grunder för att anta att OC, om han överlämnades till Rumänien, löpte en allvarlig risk för att han i rumänskt fängelse skulle utsättas för en behandling som stred mot artikel 3 i Europakonventionen. Enligt tingsrätten hade denna risk inte undanröjts genom den information som de rumänska myndigheterna hade lämnat.

4. Under handläggningen i hovrätten inhämtade åklagaren ett kompletterande yttrande från den rumänska kriminalvårdsmyndigheten. I yttrandet angavs bl.a. att, oavsett var OC skulle komma att placeras, så skulle behandlingen av honom inte komma att strida mot artikel 3 i Europakonventionen. Svea hovrätt beslutade i september 2016 att avslå åklagarens överklagande. Beslutet överklagades inte till Högsta domstolen.

5. Sedan åklagaren under sommaren 2019 inhämtat ny information från rumänska myndigheter om behandlingen av OC i rumänskt fängelse, anhölls OC. Uppsala tingsrätt beslutade i augusti 2019 att inte häkta honom, eftersom tingsrätten ansåg att det inte förelåg någon flyktfara.

6. Åklagaren begärde därefter på nytt rättens prövning av frågan om överlämnande av OC till Rumänien och hänvisade bl.a. till ett yttrande utfärdat i juni 2019 av ”Head of the Prison Safety and Regime Departement” och som hade vidarebefordrats av det rumänska justitieministeriet. I yttrandet finns uppgifter om bl.a. vilka fängelser som OC sannolikt kommer att placeras på, nämligen inledningsvis under 21 dagar anstalten Rahova, därefter den slutna anstalten Bacău och, efter att minst en femtedel av strafftiden avtjänats,

den delvis öppna anstalten Vaslui och/eller den öppna anstalten Iași. I yttrandet lämnas detaljerade uppgifter om förhållandena på fängelserna och det försäkras att OC under hela fängelsetiden kommer att ha ett minsta personligt utrymme om tre kvadratmeter, inklusive säng och övriga möbler, men exklusive toalett.

7. OC motsatte sig bifall till begäran om överlämnande. Han gjorde gällande att förhållandena i rumänska fängelser är sådana att det skulle strida mot artikel 3 i Europakonventionen att överlämna honom till Rumänien för straffverkställighet.

8. Tingsrätten avlog begäran om överlämnande. Hovrätten har avslagit åklagarens överklagande.

Frågan i målet

9. Frågan i målet är om det – trots den försäkran som sommaren 2019 har lämnats av rumänska myndigheter – på grund av förhållandena för frihetsberövade i Rumänien föreligger en verklig risk för att OC kommer att utsättas för omänsklig eller förnedrande behandling i den mening som avses i artikel 3 i Europakonventionen och artikel 4 i EU:s rättighetsstadga.

Allmänt om europeisk arresteringsorder

10. Den europeiska arresteringsordern är det instrument som sedan den 1 januari 2004 gäller för överlämnande inom EU av brottsmisstänkta eller dömda personer för lagföring respektive straffverkställighet. Arresteringsordern har mellan medlemsstaterna ersatt den traditionella ordningen för utlämning för brott (jfr 1 § andra stycket lagen, 1957:668, om utlämning för brott). Den är tänkt att vara en snabb och effektiv ordning för straffrättsligt samarbete mellan EU:s medlemsstater.

11. Lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder (europeiska arresteringsorderlagen) bygger på rådets rambeslut 2002/584/RIF av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna.

12. Systemet med den europeiska arresteringsordern vilar på principen om ömsesidigt erkännande av rättsliga avgöranden bland EU:s medlemsstater, och därmed på en hög grad av inbördes förtroende för varandras rättsordningar; Europeiska rådet har kallat principen för en ”hörnsten” i det rättsliga samarbetet (se skäl 6 och 10 till rambeslutet, jfr artikel 82.1 i Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt). Artikel 1.1 och 1.2 i rambeslutet föreskriver således att en medlemsstat (den verkställande medlemsstaten) i enlighet med principen om ömsesidigt erkännande och bestämmelserna i rambeslutet ska godta och verkställa en begäran om gripande och överlämnande (arresteringsorder) från en annan medlemsstat (den utfärdande medlemsstaten). För att betona principen om ömsesidigt erkännande av rättsliga beslut används begreppet ”överlämnande” i stället för ”utlämning” (prop. 2003/04:7 s. 57). Av artikel 1.3 framgår dock att rambeslutet inte ska påverka skyldigheterna att respektera de grundläggande rättigheterna och de grundläggande rättsliga principerna i artikel 6 (jfr nuvarande artiklarna 2 och 6) i Fördraget om Europeiska unionen (FEU).

13. I rambeslutet anges uttryckligen de skäl som gör att verkställighet ska (artikel 3) respektive får (artiklarna 4 och 4a) vägras samt de garantier som ska lämnas av den utfärdande medlemsstaten (artikel 5). Som en yttersta åtgärd anges vidare i rambeslutets skäl 10 att tillämpningen av rambeslutet under vissa förutsättningar får avbrytas i förhållande till en medlemsstat som allvarligt och ihållande åsidosätter de principer som fastställs i artikel 6.1 (jfr nuvarande artikel 2) i FEU. För avbrytande krävs att medlemsstatens åsidosättande har slagits fast av rådet i enlighet med det förfarande som anges i artikel 7 i FEU.

14. Skäl 10 i rambeslutet motsvaras i europeiska arresteringsorderlagen närmast av bestämmelsen i 1 kap. 1 § första stycket andra meningen, där det anges att lagen inte ska tillämpas i förhållande till en medlemsstat om EU genom ett särskilt beslut har avbrutit tillämpningen av rambeslutet i förhållande till den staten. I förarbetena till bestämmelsen, som tillkom på förslag av justitieutskottet, förutsågs två olika situationer där ett sådant beslut kunde ha fattats: dels i enlighet med förfarandet i artikel 7 i FEU, dels i enlighet med särskilda villkor för tillämpningen av rambeslutet enligt en skyddsklausul i anslutningsfördraget för en ny medlemsstat. Justitieutskottet framhöll att det kan förväntas ta viss tid innan det från EU:s sida fattas beslut om avbruten tillämpning av rambeslutet i en situation då en medlemsstat allvarligt åsidosätter de grundläggande principerna och att under denna tid i stället bestämmelsen i 2 kap. 4 § 2 kan tillämpas som avslagsgrund. (Se bet. 2003/04:JuU8 s. 20 f.)

15. Enligt 2 kap. 4 § 2 europeiska arresteringsorderlagen får överlämnande inte beviljas om det skulle strida mot Europakonventionen eller de tilläggsprotokoll till konventionen som gäller som lag här i landet. Av förarbetena framgår bl.a. att det, för att denna avslagsgrund ska bli tillämplig, torde krävas påtagliga omständigheter som gör att det i aktuellt fall finns skäl att tro att överlämnandet skulle strida mot Europakonventionens bestämmelser. Vidare anføres att det är naturligt att innehållet i arresteringsordern är utgångspunkt för en sådan bedömning. (Se a. prop. s. 175.)

Europakonventionen och EU:s rättighetsstadga med avseende på förhållanden för frihetsberövade

16. En stat som utlämnar en person till en annan stat kan göra sig skyldig till brott mot Europakonventionen om det finns skäl att anta att personen kan komma att utsättas för konventionskränkningar i den mottagande staten (se det grundläggande fallet *Soering v. the United Kingdom*, 7 July 1989, Series A no. 161).

17. Av artikel 3 i Europakonventionen följer att en stat inte får lämna ut en person till ett annat land, om det finns starka skäl att tro att han eller hon löper en verklig risk att i det landet utsättas för tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Vad som ska bedömas är den individuella risk som föreligger för den person som eftersöks. Den allmänna situationen eller exempelvis svåra fängelseförhållanden i ett land är emellertid element i bedömningen av omständigheterna i det enskilda fallet. (Jfr Hans Danelius, *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis*, 5 uppl. 2015, s. 93.) För att det ska vara fråga om en kränkning av artikel 3 i Europakonventionen krävs enligt Europadomstolens praxis risk för övergrepp av viss svårhetsgrad. Den svårhetsgrad som krävs anses vara relativ och bero på en samlad bedömning av samtliga omständigheter, bl.a. illa-behandlingens längd, dess fysiska och psykologiska effekter och ibland offrets hälsa. (Se t.ex. *Saadi v. Italy* [GC], no. 37201/06, § 134, ECHR 2008.)

18. Artikel 4 i EU:s rättighetsstadga är i det närmaste likalydande med artikel 3 i Europakonventionen. Av förklaringarna avseende stadgan framgår även att rättigheten i artikel 4 motsvarar den som garanteras i artikel 3 i konventionen (se EUT C 303, 14.12.2007, s. 18). Enligt artikel 52.3 i stadgan har den därför samma innebörd och samma räckvidd som i Europakonventionen. Av artikel 51.1 följer vidare att medlemsstaterna är skyldiga att iaktta artikel 4 när de tillämpar unionsrätten. Bestämmelsen får enligt artikel 53 inte tolkas så att den inskränker eller inkräktar på de rättigheter som Europakonventionen skyddar.

19. Liksom enligt artikel 3 (jfr artikel 15.2) i Europakonventionen är den rättighet som garanteras i artikel 4 i stadgan av absolut karaktär. Detta innebär att rättigheten inte får vägas mot överväganden som rör bl.a. funktionsdugligheten hos det straffrättsliga samarbetet inom EU samt hos principerna om ömsesidigt förtroende och erkännande (jfr EU-domstolens dom av den 15 oktober 2019, *Dorobantu*, C-128/18, EU:C:2019:857, p. 82 ff.).

Kraven på förhållandena under frihetsberövande

20. Det finns inga minimiregler i unionsrätten om vilka förhållanden som ska råda under frihetsberövanden. EU-domstolen har emellertid hänvisat till Europadomstolens praxis beträffande vilka förhållanden i detta avseende som omfattas av artikel 3 i Europakonventionen (se EU-domstolens dom av den 25 juli 2018, *Generalstaatsanwaltschaft (Conditions de détention en Hongrie)*, C- 220/18, EU:C:2018:589, p. 90 ff.).

21. Av Europadomstolens praxis framgår att särskild vikt fästs vid den spatiala faktorn då man gör helhetsbedömningen av förhållandena under frihetsberövandet; om den frihetsberövade har tillgång till ett personligt utrymme som är mindre än tre kvadratmeter i en gemensam fängelsecell föranleder det en stark presumtion för att artikel 3 i konventionen har kränkts. Denna starka presumtion kan normalt sett kullkastas endast om (1) inskränkningen av det personliga utrymmet i förhållande till minimikravet på tre kvadratmeter är kortvarig, tillfällig och av ringa betydelse, (2) den frihetsberövade i tillräcklig utsträckning har tillfälle att röra sig och sysselsätta sig utanför sin cell på lämpligt sätt samt (3) anstalten rent allmänt erbjuder drägliga vistelseförhållanden och vederbörande inte är föremål för andra omständigheter som kan anses förvärpa de undermåliga förhållandena under frihetsberövandet. Beräkningen av den tillgängliga ytan i en gemensam cell ska inte inkludera den yta som upptas av sanitära utrymmen, men däremot den yta som upptas av möbler. De intagna måste emellertid kunna röra sig på ett normalt sätt i cellen. (Se *Muršić v. Croatia* [GC], no. 7334/13, §§ 114, 124 och 138, 20 October 2016.)

22. När en person i en gemensam cell har ett personligt utrymme som omfattar mellan tre och fyra kvadratmeter är den spatiala faktorn även fortsättningsvis viktig vid bedömningen av huruvida förhållandena under frihetsberövandet är acceptabla. I ett sådant fall kan det konstateras att artikel 3 kränks om bristen på utrymme åtföljs av andra materiella brister, t.ex.

bristande tillträde till promenadgård eller bristande tillgång till luft eller naturligt ljus, dålig ventilation, otillräcklig uppvärmning eller för hög temperatur i lokalerna, bristande möjlighet att på egen hand ombesörja toalettbestyr samt bristfälliga sanitära och hygieniska förhållanden. (Se *Muršić v. Croatia* [GC] § 139.)

EU-domstolens anvisningar för förfarandet vid prövning av om ett överlämnande är förenligt med artikel 4 i rättighetsstadgan

23. I rambeslutet anges alltså uttryckligen de skäl som gör att verkställighet ska respektive får vägras (se p. 13). EU-domstolen har emellertid slagit fast att principerna om ömsesidigt erkännande och ömsesidigt förtroende mellan medlemsstaterna kan begränsas under ”exceptionella omständigheter” (EU-domstolens dom av den 5 april 2016, *Aranyosi och Căldăraru*, C 404/15 och C-659/15 PPU, EU:C:2016:98, p. 82.) Domstolen har således funnit att den verkställande rättsliga myndigheten, under vissa villkor, har rätt att avsluta överlämnandeförfarandet när ett överlämnande riskerar att leda till att den eftersökte personen utsätts för en sådan omänsklig eller förnedrande behandling som avses i artikel 4 i rättighetsstadgan.

24. EU-domstolen har i sin praxis gett i huvudsak följande anvisningar för det förfarande som de nationella verkställande rättsliga myndigheterna ska följa, om de förfogar över bevis för att enskilda som är frihetsberövade i den utfärdande medlemsstaten löper en verklig risk för att utsättas för sådan behandling. (Jfr EU-kommissionens handbok för utfärdande och verkställighet av en europeisk arresteringsorder, EUT C 335, 6.10.2017, s. 33 f.)

25. Den verkställande rättsliga myndigheten ska i ett första steg göra en kontroll av om det finns en verklig risk för att den eftersökte personen utsätts för omänsklig eller förnedrande behandling enligt artikel 4 i rättighetsstadgan på grund av *de allmänna förhållandena för frihetsberövade* i den utfärdande medlemsstaten. Denna kontroll ska göras på grundval av objektiva, trovärdiga,

precisa och vederbörligen aktualiserade uppgifter. (Aranyosi och Căldăraru p. 89 ff.)

26. Om det bedöms föreligga en sådan risk på grundval av de allmänna förhållandena för frihetsberövade, ska i ett andra steg göras en kontroll av om det finns grundad anledning att tro att en verklig risk föreligger för omänsklig eller förnedrande behandling under *de särskilda omständigheter som föreligger för den eftersökte personen*. Den verkställande rättsliga myndigheten ska i detta avseende begära kompletterande upplysningar från den utfärdande staten i enlighet med artikel 15.2 i rambeslutet och skjuta upp sitt beslut om överlämnande till dess den fått kompletterande uppgifter som gör det möjligt att undanröja förekomsten av en sådan risk. (Aranyosi och Căldăraru p. 92 ff. och 95 ff.)

27. Den verkställande rättsliga myndigheten är endast skyldig att utreda förhållandena på de fängelser där det enligt tillgängliga uppgifter är troligt att personen kommer att vara frihetsberövad. Även förhållandena på en sådan anstalt där placeringen endast är tillfällig, t.ex. då personen kommer att placeras där för vidare transport till annan anstalt, ska utredas. (Generalstaatsanwaltschaft p. 87)

28. Om en försäkran (garanti) har lämnats, eller i vart fall godkänts, av den utfärdande rättsliga myndigheten om att den berörda personen inte kommer att utsättas för omänsklig eller förnedrande behandling, så ska den verkställande rättsliga myndigheten fästa tilltro till denna försäkran. I vart fall ska tilltro fästas så länge som det inte finns någon precis uppgift som kan ge vid handen att förhållandena under frihetsberövandet på en viss anstalt står i strid med artikel 4 i EU:s rättighetsstadga (Generalstaatsanwaltschaft p. 112).

29. Det är således endast i undantagsfall och på grundval av precisa uppgifter som den verkställande rättsliga myndigheten kan konstatera att det, trots att en försäkran har lämnats av den utfärdande rättsliga myndigheten,

eller i vart fall godkänts av den myndigheten, föreligger en verklig risk för att den berörda personen ska utsättas för omänsklig eller förnedrande behandling (Dorobantu p. 69).

30. En försäkran som inte har lämnats, eller i vart fall godkänts, av den utfärdande rättsliga myndigheten ska i stället prövas inom ramen för en helhetsbedömning av alla de omständigheter som finns tillgängliga hos den verkställande rättsliga myndigheten (Generalstaatsanwaltschaft p. 114 och 117).

31. Om den verkställande rättsliga myndigheten finner att den verkliga risken för att den berörda personen utsätts för omänsklig eller förnedrande behandling inte kan undanröjas inom rimlig tid, ska myndigheten besluta huruvida det finns anledning att avsluta överlämnandeförfarandet (Aranyosi och Căldăraru p. 104).

Fängelseförhållandena i Rumänien

32. All unionsrätt är fullt ut tillämplig i förbindelserna med Rumänien. Visserligen gäller alltså i förhållande till Rumänien en skyddsklausul (jfr p. 14) beträffande ömsesidigt erkännande på både straffrättens och civilrättens område. Den har emellertid inte föranlett några skyddsåtgärder från EU:s sida. I stället sker en återkommande övervakning och uppföljning av de reformer som för Rumäniens del krävs för att förbättra rättsväsendet samt bekämpa korruption och organiserad brottslighet.

33. De materiella förhållandena för frihetsberövade i Rumänien har under lång tid kritiserats av flera internationella organisationer. Förhållandena i rumänska fängelser har också av Europadomstolen i ett stort antal avgöranden bedömts strida mot artikel 3 i Europakonventionen.

34. I *Rezmiveş and Others v. Romania*, nos. 61467/12 and 3 others, 25 April 2017, prövades klagomål från personer som varit intagna i bl.a. några av

de fängelser som är aktuella i förevarande mål (p. 6). Sammanfattningsvis fann Europadomstolen att de intagnas personliga utrymmen hade understigit tre kvadratmeter under största delen av deras vistelser på fängelserna och att denna allvarliga brist på utrymme hade förvärrats av andra faktorer, t.ex. avsaknad av dagsljus, ohygieniska toaletter och dålig ventilation.

35. Europadomstolen konstaterade att Rumäniens problem avseende bristfälliga fängelseförhållanden kvarstod trots de påpekanden som gjorts i tidigare avgöranden. Bland annat noterades att belägningsgraden under perioden juni 2015 till augusti 2016 uppgick till mellan 149,11 och 154,36 procent. Belägningsgraden var beräknad på fyra kvadratmeter per intagen. Vidare noterades att majoriteten av domstolens senaste avgöranden rörande Rumänien avsett personer som haft mindre än tre, och i några fall mindre än två, kvadratmeter personligt utrymme. Enligt Europadomstolen bottnade problemen i att det rumänska fängelsesystemet var strukturellt dysfunktionellt, vilket angavs ha drabbat ett stort antal personer och sannolikt skulle komma att fortsätta göra det framdeles. (§§ 37, 110 och 115)

36. Rumänien förelades av Europadomstolen att inom sex månader lägga fram en handlingsplan med åtgärder för att minska överbeläggningen i fängelserna och för att i övrigt förbättra de materiella villkoren för frihetsberövade. Landet uppmanades även att införa möjligheter till kompensation till personer som varit frihetsberövade under undermåliga förhållanden. Domstolen beslutade dessutom att bordlägga prövningen av alla anhängiga mål avseende rumänska fängelseförhållanden som ännu inte hade kommunicerats med den rumänska regeringen. De avgöranden rörande rumänska fängelseförhållanden som Europadomstolen meddelat i tiden efter *Rezmiveş and Others v. Romania* avser således i huvudsak klagomål på de förhållanden som rådde före den 25 april 2017.

37. Rumänien presenterade i januari 2018 sin handlingsplan till följd av Europadomstolens föreläggande. Handlingsplanen, som avser perioden 2018–

2024 och som uppdaterades i november 2018, innefattar bl.a. byggande av drygt 8 000 nya fängelseplatser, varav 1 900 platser på två nya fängelser, och modernisering av cirka 1 350 befintliga fängelseplatser.

38. Rumäniens pågående åtgärdsarbete diskuteras och analyseras regelbundet på möten med ställföreträdarna i Europarådets ministerkommitté. Vid ett möte i juni 2019 noterades bl.a. att belägningsgraden i rumänska fängelser hade minskat från 164 procent i januari 2015 till 112,94 procent i april 2019. Minskningen berodde enligt Rumänien på att användningen av andra påföljder än fängelse hade ökat och att ett system med strafftidstidsreducering på grund av bristfälliga förhållanden hade introducerats. Rumänien rapporterade att även förbättringar avseende materiella förhållanden hade vidtagits, bl.a. i fråga om hygieniska och sanitära förhållanden samt aktiviteter och livsmedel till intagna.

39. Från rådets sida uttrycktes i samband med mötet i juni 2019 tillfredsställelse över Rumäniens ”betydande och fortsatta framsteg” beträffande minskning av överbeläggning samtidigt som landet uppmanades att bl.a. vidta omedelbara åtgärder för att möjliggöra en balanserad fördelning av fångar i fängelserna. Vidare efterfrågades klargöranden bl.a. avseende det pågående moderniseringsarbetet. Rådet uttryckte också oro över att något system för ekonomisk kompensation ännu inte hade kommit till stånd.

40. Vid det följande mötet i december 2019 upplyste Rumänien bl.a. att moderniseringsarbetet av fängelseplatser pågick men att arbetet var försenat. Vidare framkom att det rumänska parlamentet hade beslutat att avskaffa systemet med strafftidstidsreducering för personer som var frihetsberövade under bristfälliga förhållanden. Rumänien åtog sig att lägga fram en ny handlingsplan för Europarådet. Till följd av ett regeringsskifte kunde emellertid inte någon ny handlingsplan presenteras vid det senaste mötet i Europarådet som hölls i början av mars 2020. Av möteshandlingarna framgår bl.a. att belägningsgraden i rumänska fängelser uppgick till 112,77 procent i februari 2020.

Europarådet har aviserat att Rumäniens åtgärdsarbete kommer att diskuteras närmast vid möte senast i december 2020.

41. Utrikesdepartementets senaste landrapport avseende Rumänien gäller situationen per den 31 oktober 2018. Av såväl den rapporten som flera andra rapporter från internationellt håll från senare tid (senast det amerikanska utrikesdepartementets rapport avseende situationen i Rumänien 2019) framgår att situationen i rumänska fängelser har förbättrats något, men att problem med överbeläggning och bristfälliga materiella förhållanden kvarstår.

Bedömningen i detta fall

42. Till skillnad från den prövning som Högsta domstolen ska göra i utlämningsärenden enligt 1957 års utlämningslag i fråga om eventuella hinder för utlämning till stater utanför EU, ska domstolarna enligt europeiska arresteringsorderlagen normalt endast kontrollera att de formella förutsättningarna för ett överlämnande är uppfyllda; hela systemet med en arresteringsorder bygger på ömsesidigt erkännande och förtroende mellan EU:s medlemsstater (se p. 12, jfr NJA 2007 s. 168 och ”Straffverkställigheten i Polen” NJA 2017 s. 300 p. 38). Om emellertid i ett enskilt fall ett överlämnande enligt en arresteringsorder skulle vara i strid med Europakonventionen får överlämnande inte ske.

43. I detta fall är frågan huruvida fängelseförhållandena i Rumänien är sådana att de är oförenliga med artikel 3 i Europakonventionen respektive artikel 4 i EU:s rättighetsstadga och därmed utgör grund för att inte bevilja överlämnande.

44. Fängelseförhållandena i Rumänien har onekligen varit mycket bekymmersamma under en längre tid. Högsta domstolen har emellertid vid utlämning till länder utanför EU ansett att materiella brister hänförliga till fängelseförhållanden inte har medfört att en utlämning skulle vara oförenlig med artikel 3 i

Europakonventionen (se bl.a. NJA 2007 N 36 om utlämning till Ryska Federationen, NJA 2011 N 8 om utlämning till Kazakstan, Högsta domstolens beslut den 4 april 2019 i mål Ö 426-19 p. 13 f. om utlämning till Turkiet och ”Utlämningen av unionsmedborgaren” NJA 2019 s. 377 p. 31 om utlämning till Nordmakedonien).

45. Sedan 2018 pågår också ett åtgärdsarbete från Rumäniens sida för att minska överbeläggning och förbättra de materiella villkoren för frihetsberövade (se p. 36–40). Det framgår av utredningen att överbeläggningsgraden i rumänska fängelser har minskat markant de senaste åren, och rumänska myndigheter har till Europarådet rapporterat att även andra förbättringar har genomförts, bl.a. i fråga om hygieniska och sanitära förhållanden samt i fråga om de intagnas kosthållning och sysselsättning.

46. Även om det hittillsvarande åtgärdsarbetet i Rumänien inte följer tidsplanen och det slutliga resultatet framstår som osäkert, har vissa förbättringar alltså skett och Rumänien rapporterar kontinuerligt till Europarådet, som följer och utvärderar arbetet.

47. Det får mot bakgrund av bl.a. internationella rapporter och Europadomstolens avgöranden anses klarlagt att det finns en generell risk för att ett överlämnande av OC till Rumänien inte skulle vara förenligt med artikel 3 i Europakonventionen. Frågan är emellertid huruvida det finns grundad anledning att tro att en verklig risk för omänsklig eller förnedrande behandling föreligger under de omständigheter som råder för just OC (se p. 26).

48. Rumänien har lämnat en försäkran rörande fängelseförhållanden för OC. Den anger detaljerat vad som kommer att gälla beträffande hans straffverkställighet; bl.a. kommer han att ha ett minsta personligt cellutrymme om tre kvadratmeter under hela sin straffverkställighet. Som framgått i det föregående (p. 28–30) kan i ett enskilt fall generella bristfälliga förhållanden avhjälpas genom att den utfärdande staten lämnar en försäkran avseende de

förhållanden som kommer att gälla för just den eftersökte personen. En sådan försäkran ska – om den lämnats, eller i vart fall godkänts, av den utfärdande rättsliga myndigheten – normalt godtas av den verkställande staten. (Jfr beträffande utlämning enligt utlämningslagen NJA 2019 s. 611 p. 55 ff.)

49. I detta fall är det emellertid inte den utfärdande rättsliga myndigheten – den rumänska domstolen – som lämnat försäkran, utan den har lämnats av den rumänska kriminalvården. Även om försäkran därför inte förbehållslöst kan godtas, utan ska ingå i den helhetsbedömning av samtliga omständigheter som ska göras, bör den i ett fall som detta ges avsevärd tyngd, eftersom den lämnats av en myndighet som ansvarar för kriminalvården och som rimligen bör ha bättre förutsättningar att uttala sig om fängelseförhållandena i ett enskilt fall än vad en domstol har (se p. 30). Försäkran har också skickats via justitieministeriet, som fungerar som Rumäniens centralmyndighet enligt artikel 7 i rambeslutet.

50. Mot bakgrund av tillgänglig statistik och de noteringar som Europadomstolen gjort beträffande bl.a. fängelserna Vaslui och Iași skulle möjligheterna att uppfylla den lämnade försäkran kunna ifrågasättas. Det kan emellertid knappast vara i linje med det ömsesidiga förtroendet mellan medlemsstater, att en verkställande stat med hänvisning till den utfärdande statens generella bristfälligheter, kräver att den staten försvarar en i ett enskilt fall lämnad försäkran.

51. Mot bakgrund av vad som nu sagts – och med utgångspunkt i det grundläggande synsättet om ömsesidigt förtroende mellan EU:s medlemsstater – saknas det skäl att ifrågasätta den lämnade försäkran (p. 50). Högsta domstolen gör därmed bedömningen att ett överlämnande av OC till Rumänien inte skulle innebära att det i hans fall föreligger en stark presumtion för kränkning av artikel 3 i Europakonventionen eller artikel 4 i EU:s rättig-

hetsstadga (jfr p. 21). Det finns därför inte grund för att vägra ett överlämnande till Rumänien av OC för straffverkställighet. Hovrättens avgörande ska ändras i enlighet med detta.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Gudmund Toijer, Ann-Christine Lindeblad (referent), Erik Nymansson, Eric M. Runesson och Stefan Reimer
Föredragande justitiesekreterare: Christina Berg